

Jelentés a hold udvarából

Régi barátom, Demszky Gábor nemrégiben túlzó elismerésben részesített. Egyik interjújában helyeslően idézett egy szocialista politikust, aki szerint „ha az SZDSZ értelmiségi holdudvara átlépne az MSZP-be, most ők lennének hét százalékon, mi pedig harmincon”. Felkerestem Demszkyt, és megkérdeztem tőle, hogy engem is beleért-e ebbe a holdudvarba. Igen, beleért – felelte –, habár – és ezt csak azért említi meg, mert így igaz – az a holdudvarotletet valamelyik tanácsadója dolgozta bele az interjú levonatának szövegébe. Ez nem lepott meg. Az utóbbi időben néhány elképesztő csacsóság szökött át fogai kerítésén, és már csak azért sem volt ilyenkor nehéz meghallani hangja mögött a tanácsadói suttogást, mert egyedül, tanácsadó nélkül az egyébként bizonyíthatóan okos és józan főpolgármester képtelen lenne efféle képtelenségekre.

Az elismerés, amelyre utaltam, csakugyan grandiózus. Nem állítom, hogy lesújtó a véleményem önmagamról és barátaimról, de még legmerészebb álmomban sem becsülöm magamat és néhány szabad demokrata holdudvartársamat olyan sokra, hogy azt képzeljem: mi mozgatjuk a szavazóközönség 23 százalékát, vagyis a szavazatok arányát 46 százalékos mértékben tudjuk módosítani, mivel a plusz az egyenlet túloldalán mínuszra változik és viszont. Más szóval nem hengegetünk azzal a képességgel, amelyet Demszky és/vagy a tanácsadója tulajdonít nekünk: hogy kis pártot nagy párttá duzzasztunk fel, ha erre szóttyan kedvünk, a nagyot pedig kicsivé zsugorítjuk.

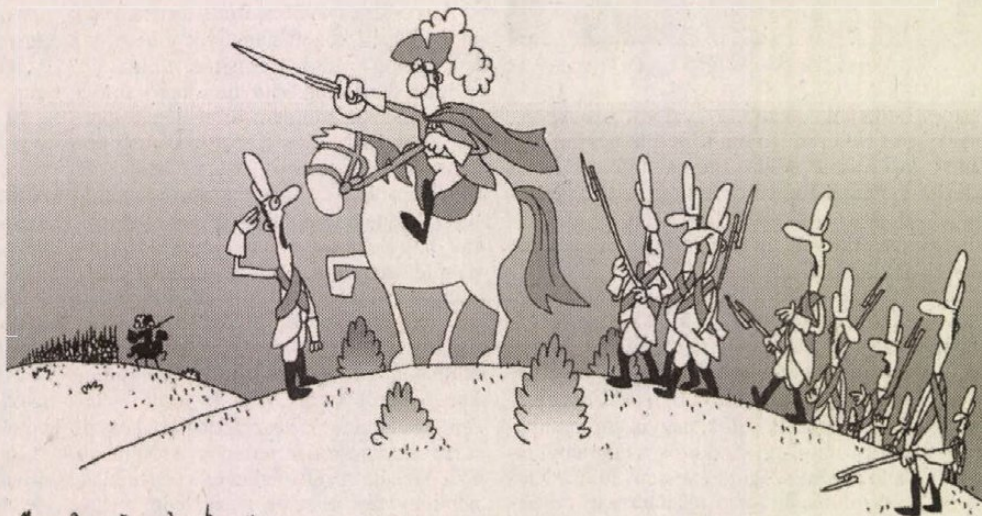
A holdudvarozás mint az értelmiségellenes érzület metaforikus kibimbózása egyébként populista párthoz inkább illene, mint liberális gyűlekezethez. Az értelmiségellenes indulat azonban átható népi romantikától mentes politikusokat is. Lenin például „professzorok”-nak gúnyolta azokat az értelmiségi elvtársait, akiket le akart járatni a párt tagsága előtt. A „holdudvar” kifejezés hasonló célokot szolgál. A hold udvarában azok lakoznak, akik eléggé korszerűtleneek ahhoz, hogy minden körülmények között ragaszkodni próbálnak pártjuk meghirdetett elveihez. A hetedik kerületi szabad demokraták egyik körlevelükben elítélték azokat a párttársait, akik többre becsülik saját gondolataikat a párt érdekében. Már az is iszonyatos, hogy ez az ellentét olyan papíron fogalmazódhatott meg, amelynek fejlécén a „Szabad Demokraták Szövetsége” felirat pompázik. Ahhoz, hogy pártom oltárán még saját gondolataimat is feláldozzam, homo sapiensből – jól bevált politikai kategóriával élve – sasváriszilárdá kell laposodnom. Sasváriszilárdnak azt a lényt nevezem, aki pártja vezetőit behunyt szemmel és befogott füllé is támogatja, és eközben fel sem ötlök benne a kérdés, hogy vajon

Taktikai tojáštáncot lejt, a tojások olykor eltörnek, és némelyikük ilyenkor bűzlik is. De liberális elveit és emberjogi elkötelezettségét eddig még nem tagadta meg.

Valójában nem tudom, mikor költöztem a hold udvarába. A Szabad Demokraták Szövetségének megalakulásakor az Országos Tanács tagja lettem, és egyelőre még az is vagyok. A holdon kellene tehát időznöm. Mégis a nyilvánosság és főként a mindenkor pártvezetés szemében a hold udvarának lakója lettem, mert nem függesztettem fel kritikáim alapállását ott, ahol a párt és a pártvezetők időszéri politikájának vélt érdekei ezt kívánták volna. 1994-ben rövid habozás után a koalíciókötés híve lettem, és ma is biztos vagyok abban, hogy a szabad demokraták szavazatai nélkül nem ment volna keresztül a stabilizációs program. Nem támogatható az ellenzék soraiból olyan népszerűtlen folyamat, amelyet Bokros Lajos vezényelt le. Az új koalíció véget vetett a fasisztoid bűzű kulturkampfnak, és elérte, hogy új kapcsolat alakuljon ki a szomszédos államokkal, mert a horthysta időkből örökölt zsigeri ellenségeskedés helyett toleránsabb nemzetiségi politikáért jószomszédi viszonyt helyezett kilátásba. Azok a szabad demokraták vezetők – például Magyar Bálint és Demszky Gábor –, akik mostanában hibának minősítik a koalíciókötést, lepkeletű taktikai megfontolásból elveszik a párttól döntésének értelmét, azt az áldozatos eredményt, amelyre büszke lehet. Bokros menesztése és a Tocsik Mártíról elkeresztelt bot-

rány után, 1996-ban több cikkben sürgettem a koalíció felmondását. Szatirikus dühvel támadtam Horn Gyulát és Kádár-szagú slapajait. Nem volt nehéz észrevenni, hogy a miniszterelnök Bokrossal együtt valójában koalíciós partnerét is menesztette, bágyadt tiltakozásainak fittyet hányva cigányozott, továbbá bőszenyárosított Kádár módra, és az államot, a nem katolikus egyházakat és a vallástalanokat egyaránt sértő megállapodást kötött a pápával. A koalíciót mégsem hagytuk el, hogy Magyar Bálint megvalósíthassa egyébként kiváló Sulinet-programját. Ekkor már a holdudvarba internáltam, amiért le akarom járatni az együttműködést a Horn-féle szocialista párttal.

A választási hadjárat idején többedmagammal felléptem legfőbb jelszónk, a „Hogy tartsuk a jó irányt!” ellen, rútt magyartalansága miatt, és főként azért, mert az elégedetlen lakosságnak pusztán folyamatosságot ígér, a változásra váróknak a változás hiányát. Ekkor talál-

– Átadtam a „Támadás” parancsot a csapatnak. Azt üzenik, lenne erről néhány kérdésük

MARABU RAJZA

koztam először a szabad demokraták választási stábjában a mi különbejáratú sasváriszilárdjainkkal, akik érvek nélkül, hatalmi arroganciával torkoltak le. A jelszó enyhén szólva nem jött be, a választási kudarcért mégsem a mögöttes rejő fantáziátlan, defenzív alapállást, és nem is a koalíció fenntartásához foggalkörömmel ragaszkodó politikusokat tették felelőssé, hanem a holdudvart, természetesen. Ma pedig ellenkező indoklással vagyunk a holdudvar lakói, azért, mert állítólag be akarjuk tagolni a szabad demokratákat a szocialista pártba. Ez épp olyan alaptalan rágalom, mint két évvel korábban az ellenkezője volt.

Rémálomnak élem át, hogy Hornékat egy erkölcsi szempontból még kétségbejebb kormányfő és garnitúra váltotta le, olyan, amely már az újnácikkal is összefog, és demokratikus alapintézményeinket fenyegeti. Ezért ellenzem Demszky demagóg és hebehurgya koncepcióját a két egyformán romlott pogányról, és egyformán veszedelmes szövetségeseikről. A Fidesz maffiózó kormányzati és tolvajlasi stílusa sokkal veszélyesebb az MSZP kormányzati és tolvajlasi stílusánál, mely klientúráját hagyományos módon toborozza és táplálja, a kijegecesedett formákra ügyelve. A MIÉP pedig rosszul, szemérmetlenül titkolt szövetségben a Fidesszel mérhetetlenül több kárt okoz zsenge demokratikus kultúránknak, mint a perifériára szorult MSZMP. Ezzel a párttal

már csak azért sem fognak össze a szocialisták, mert Thürmerék a most következő évezredben nem jutnak be a parlamentbe. Demszky, aki már hat éve kormányozza Budapestet együtt a szocialistákkal, koalícióját úgy próbálja összhangba hozni a két egyformán emberevő Góliátot agyonparitványzó szabad demokrata Dávid ígéretével, hogy kitalálta (valószínűleg valamelyik zseniális tanácsadójának sugalmazására) az apolitikus kormányzás fogalmát. Egy híd nem görbül be balra, se jobbra, egy híd egyenes – mondja igen szemléletesen –, vagyis a szocialistákkal a közös kormányzás érdekében kizárólag technikai és szervezési kérdésekben kellett megegyeznie. Csak nem azt állítja ezzel, hogy a városvezetésnek nincsenek szociálpolitikai, oktatási és kultúrpolitikai célkitűzései? Nincs valamiféle általános értékrendje, mely kifejeződik például díjakban, utca nevekben? Véletlen-e, hogy a Demszky által vezetett koalíció Budapestben nem Bárdossynak és nem is Tisza Istvánnak állított szobrot, hanem

Nagy Imrének? Egyszóval a hold udvarában időzve úgy gondolom, hogy Demszky őszintétlenül és rosszul politizál, amikor csak az Orbán–Torgyán-kormány leváltását követeli. Azt kell céllal kitűznünk, hogy a Fidesz és a kisgazdapárt ne juthasson kormányra, amíg a mai vezetői garnitúra, illetve az általa képviselt szellemiség irányítja őket. Ez helyes és radikális követelés volna, hiszen más garnitúra és más szellemiség ezekben a pártokban már jó ideje el sem képzelhető.

Demszky kiáll Jusztt László kamerái elé, és kifejti, hogy mihelyt a szabad demokraták elérik a 15 százalékot, mi leszünk a mérleg nyelve, és nélkülünk nem lehet majd kormányozni. Noha közben keményen elítéli Orbánt, mégis azt mondja ki így, hogy mivel megkerülhetetlenek leszünk, mi választjuk majd ki partnerünket. A néző csak arra gondolhat, hogy nagyobb konc reményében összeállhatunk a Fidesszel is. Ez a lebegtetett eshetőség örökre véget vet

majd a párt hanyatlásának: nem lesz hova hanyatlani többé. Sokan megírtuk már: 2002-ben a választók elsősorban arról döntenek majd, hogy akarják-e még négy évig Orbán uralmát. Ha egy párt erre a kérdésre nem felel egyértelműen, akkor kinek a szavazataiban reménykedik?

Ezt olvasva nem egy régi barátom elküldte majd a holdnak abba a jó bűdös udvarába. Ezt tették velem, ahányszor bíráltnak a mindenkori pártvezetést. Bírálataim később jogosnak bizonyultak ugyan, a hibát mégis én követtem el, mert a bírálat önmagában hiba. Ezt azonban személyesebbnek látszó, szakmai okból is vállalnom kellett. Az író igazságérzete, és a publicistáé sem lehet szelektív. Nem írhatok hitelesen Antall Józsefről, Boross Péterrel, Horn Gyuláról, Orbán Viktorról, de még T. J. Független Polgári Patkányirtóról sem, ha saját pártom hibáit a hallgatás és jóváhagyó megértés kettős fellegetébe burkolom. Márpedig a holdudvar lakóinak fontos feladata volt és marad is, amíg még akadnak ilyen lakók, hogy a nyilvánosság elé tárják az Új Magyar Panoptikum olykor bizony hátborzongató figuráit, és az Új Magyar Mizéria kaland- és rémtörténeteit. Olyan pártot választottam, amelyről a legutóbbi időkig azt hittem, hogy érdekei összeegyeztethetők a gondolataimmal. Vagyis morog ugyan rám, nádpálcát is suhogtat olykor, de azért mindent összevetve nem bánja, hogy azt írom, amit igaznak tartok. És ha olykor mérges is rám, azért tudja, hogy a holdudvar lakói, más publicistákkal együtt, fontos feladatot látnak el, amikor szembeítik az új politikai elit szavait a tetteikkel, és elgondolásait a valósággal.

A szabad demokraták számos vezetője és összes sasváriszilárdja jó ideje úgy tesz, mintha a holdudvar lakói csak a Tocsik-ügyről vagy a Kuncze Gábor belügyminiszteri méltósága alá beosztott rendőrség demokratikus deficitjéről értekeztek volna. Ez nem igaz, amit a jobboldali sajtó irántunk tanúsított osztatlan gyűlölet, és a Horn Gyula-féle „baloldal” idegenkedése is bizonyít. Eddig mégis elviseltem azt a megtisztelő bűnbak szerepet, amelyet néhányadmagammal a pártban belül kellett eljátszanom, mert úgy éreztem, hogy egy demokratikus közeg torzulásaival gyűlik meg folyton-folyvást a bajom.

Demszky Gábor pártelnöki bejelentésével ez a helyzet megváltozott. Mielőtt ezt megindokolnám, szokatlan lépésre határozom el magam, és a nagyközönséget megterhelem egy szemérmes férfiszív vallomással. Nemcsak ellenesége nem vagyok Demszkynek, hanem régtől fogva barátomnak tekintem, szeretem és nagyra becsülöm őt. A demokratikus ellenzék legáldozatosabb és legfontosabb tagjai közé tartozott, szellemi

látóköréhez értelmiségi körökben ritka fizikai bátorság társult. Sokra tartom polgármesteri teljesítményét is. Feltételezem azonban, hogy túl erőteljesen befolyásolják az évtizedes hatalomgyakorlás technikai tanulságai. Rájött arra, hogy a feladatok jó szervezéssel megoldhatók. Az emberek egy része pénzzel, pozícióval vagy kedvességgel megvásárolható, a másik, kisebb része semlegesíthető. Könnyen elmagyarázható célokra és hajlékony, engedelmis apparátusra van szükség. Nem állítom, hogy Demszky a hatalom megszerzése és megtartása érdekében cserélgeti az elveit. Taktikai tojáštáncot lejt, a tojások olykor eltörnek, és némelyikük ilyenkor bűzlik is. De liberális elveit és emberjogi elkötelezettségét eddig még nem tagadta meg. Eddig még nem hasonlítható Orbán Viktorhoz, szerencsére. Utolsó beszélgetésünk során mégis feltűnt: aszerint osztályozza az embereket, hogy visznek vagy hoznak-e szavazatokat. Ez fontos szempont, de nem a legfontosabb. Nem nekünk

kellenek a szavazatok, hanem az elveinknek és eszményeinknek.

Ha vonzóvá tesszük ezeket, hosszabb távon hatnak, nemcsak négy éven át.

Ugy látszik, Demszkyben, aki e bölcsességeket ugyanúgy tudta, mint én, elhalványult ez a tudás. Amikor pártelnöknek jelentkezett, azt a feltételt támasztotta, hogy ő állíthassa össze az esélyes képviselőjelölteknek és a párt legfelső testületének a listáját. Első feltételéhez meg kellett volna változtatni a párt alapszabályát. Az ezzel járó hercehurca azonban megosztotta volna híveinek a tábort. Demszky ráébredt arra, hogy elegendő, ha az ügyvivői testületben szerez többséget, mert akkor a képviselőjelöltek listáját is tetszése szerint állíthatja össze. Csak egy hétfős listához ragaszkodik tehát, amely – ha a decemberi küldöttgyűlés elfogadja – készséges eszközévé teszi az ügyvivői testületet. Hiszen Demszky nem tudna olyan örültséget kiagyalni, amit ez a hét ember önérdékből vagy barátságából nem szavazna meg. Egy neves szabad demokrata vicces kedvében azt mondta, hogy ha megbíznunk valakiben, és elfogadjuk miniszterelnök-jelöltünknek és listavezetőnknek, akkor még a lovát is be kell választanunk az ügyvivői testületbe, ha ő ezt kívánja. Ez a vicc sajnos nem túlozza el az igazságot. Demszky hét jelöltje megszavazná Demszky lovát is, és azon nyomban leholdudvarozna engem, ha láthatóan csóváltnám a fejem.

Amikor erős ember bukkan fel valamely párt élén, elszaporodnak a párt egyszerű, becsúgyó tagjai között a sasváriszilárdok. Igaz, már Demszky előtt is egyre erősödött a táboruk. Amióta a megyei és a budapesti kerületi elnökök hivatalból tagjai az Országos Tanácsnak, a testület ülésén egy sereg olyan ember ül, aki egzisztenciálisan is kötődik az SZDSZ-hez. Többségük a vitához nemigen szól hozzá, szavazáskor azonban felemelt karral támogatja a pártelnököt. A „Demszky ante portas” hírének felbukkanása óta számos párttisztviselő megmámorosodott. Kiáltványokat küldenek szét az alapszervezetekbe, mellékletképpen listákat, hogy kikre szavaz a jó szabad demokrata. A csodavárás boldog hangulata lengi őket körül, a „Demszky megment bennünket” pszichózis, amellyel nem lehet vitatkozni, és amely igen hajlamos pártban belüli ellenségekkel előállítására. Ez értelmiségi szerep. Az értelmiségiek körében tehát megindul az elrévájózás-fesedés. Felbukkannak népröpirum mezben az agitproposok. Eluralkodik a pártosz, melyben fenyegetés vegyül ígérettel. Haraszti Miklós lendületes cikket ír Magyar Bálint és Demszky Gábor politikai életútjáról, és Magyar Bálint fejlődésének a boncolásában közben egyszerűen elfelejt, hogy volt itt egyszer valamilyen Tocsik-ügy is. Nem a mellveregető bűnbánat megnyilatkozásainak elmaradását kifogásolom, hanem azt, hogy egyszerűen kihagy a folyamatból egy fontos epizódot, mert kellemetlen. Ami kellemetlen, az nem létezik: ez a jól ismert agitpropos észjárás.

Válaszúton a Szabad Demokraták Szövetsége. Nem az a kérdés, hogy ki lesz az elnök. Az dől most el, hogy milyen arányban győz Demszky, vagyis hogy megsemmisítő vereséget tud-e mérni arra az életszemléletre és mentalitásra, melynek egyik elharcosa volt. Ez a választás tétje, és ezt tudnia kell neki is. Nem változtathatták meg annyira a hatalomgyakorlás napi szertartásait, hogy tartósnan el tudja hitetni magával: tekintélyuralmi eszközökkel és egy hierarchikus szervezett élén is küzdhet liberális, demokratikus eszményeiért.

Eörsi István